Pojedini broj 12 h.

CIJENA listu: U pretplati za čitavu god. K 36·—, za polugodište K 18·—, tromjesečno K 9·—, mjesečno K 3·60, u maloprodaji 12 f. pojedini broj. OGLASI primaju se u upravi lista trg Custoza 1.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

„HRVATSKI LIST" izlazi u nakladnoj tiskari JOS. KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza 1. Uredništvo: Sižanska ulica br. 24. — Odgovorni urednik JOSIP HAIN u Puli. — Rukopisi se ne vraćaju.

Godina III. | U Puli, utorak 30. listopada 1917. | Broj 830.

Naše čete pred Vidmom.

AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Beč, 29. (D. u.) Službeno se javlja:

Talijansko bojište.

Dne 24. ujutro započeše svoju navalu austro-ugarske i njemačke bojne sile generala Otto pl. Belowa i sjeverno krilo vojne skupine go. pl. Boroevića. Jučer, na večer petog dana bitke, bilo je opeta osvojeno čitavo zemljište, što nam ga je neprijatelj — otkupivše svaki četvorni km sa gubitkom od oko 5.400 momaka — teško mukom oduzeo u jednaest krvavih bitaka. Na kraškom zaravanku provališe naše čete, osvojivši brdo Sv. Mihaela, do Soče. Naši odjeli predjoše nabujalu rijeku. Gorica bijaše pročišćena poulčnim bojevima. Kasno na večer osvojena je u jurišu Podgora. Prostor oko Oslavlje, brdo Sabotin i visina Korada bijahu pozorištem gdjekada veoma vrućih bojeva. Svaki je odpor Talijana bio uzaludan; proganjanje u najvećem neredu uzmičućeg neprijatelja dovelo nas je preko Kormina i Monte Quarina. Njemačke i austro-ugarske čete stoje pred Vidmom. I u gorskom području sjeverozapadno od Čedada (Cividale) brzo prodiremo. Talijanska je fronta u Koruškoj u najvažnijim odsjecima uskolebana. U snijegu i nevremenu strgoše naše čete neprijatelju kroz 2 i po godine gradjene pogranične položaje jugozapadno od Trbiža, kod Pontabla, u području Plöckena i na Velikom Palu. Brzo, sve zaprijeke rušeće prodiranje saveznika onemogućuje, da se ponešto sigurno saopći o broju zarobljenika i o neprestano rastućem plijenu. Samo u prostoru jugozapadno od Plave zaplijenjeno je 118 talijanskih topova svih kalibra. Neka divizija, koja je tu prodirala, oduzela je u malo sati neprijatelju 60 časnika, 3.000 momaka i 60 topova. Ono, što se je u 12. sočanskoj bici zaplijenilo na ratnoj opremi, daleko prekoračuje plijen naše galicijsko-poljske ofenzive u proljeću 1915 godine.

Istočno i albansko bojište.

Nepromijenjeno.

Poglavica generalnog stožera.

NJEMAČKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Berlin, 29. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Para i magla ograničiše u Flandriji bojnu djelatnost. Unatoč tome bila je uzduž Ysere paljba živahna, te je osobito kod Dixmuldena postigla preko noći veliku žestinu. Provale neprijateljskih odijeljenja sjeverno od grada su se izjalovile. Izmedju Houthoulsterske šume i Lysa obasuo je neprijatelj naš bojni pojas sa pojedinim jakim paljbenim talasima. Engleska pješadija, koja je napredovala iza bubanjske vatre i pred dimećim se granatama navalila je sjeverno od željeznice Boesinghe-Staden. U našom obrambenom su se djelovanju skršili jurišni talasi.

Bojna skupina njemačkog prijestolonasljednika: Kod Chemin-des-Dames provališe jake francuske sile dva puta do Braye. Zahvaćeni od naše paljbe, na nekojim mjestima od protusunka naših opkopnih posatka, morao je neprijatelj da uzmakne. Pretrpio je silne gubitke te pustio zarobljenike u našim rukama. Kod ostalih armija samo mjestimično oživljujuća paljba. — Od 22. t. mj. naprijed izgubili su neprijatelji u zračnom boju i obrambenom paljbom 48 ljetala, od kojih 3 u domaćem području. Poručnik je Müller oborio svog 30. i 31. protivnika, poručnik Bülow svog 22. i 23. neprijateljskog ljetača.

Zapadno bojište:

Nema osobitih dogadjaja.

Macedonsko bojište:

U kotlini Bitolja, u luku Černe i od Vardara do Doiranskog jezera žlvahno su se suzbijala topništva.

Talijansko bojište:

Uspjesima osokoljeni navalni duh njemačkih i austro-ugarskih divizija vojske generala pješadije Cito pl. Belowa doveo je čitavu talijansku sočansku frontu do sloma. Potučena druga talijanska vojska uzmiče prema Tagliamentu, treća talijanska vojska oprla se je samo za kratak čas navali na njezine položaje od Vipave do mora. Ona se brzo povlači duž obalu Jadranskog mora. I sjeverno od širokog proloma uskolebana je u Koruškoj talijanska fronta sve do klanca Plöcken. Neprijateljske su zaštnice dosada uzaludno kušale, da zadrže neuzdrživo prodiranje saveznčkih vojska. Njemačke i austro-ugarske čete stoje pred Vidmom, dosadašnjim velikim talijanskim glavnim stanom. Austro-ugarske divizije zauzeše Kormin, te se na obalnom pojasu približavaju državnoj granici. Sve su ceste pune u neredu uzmičućih kolona vozila talijanske vojske i pučanstva. Broj zarobljenika i plijena trajno raste. Žestoko nevrijeme spojeno sa teškim padavinama spustilo se je jučer na opsežno razbojište 12. sočanske bitke.

Prvi majstor glavnog stjela Ludendorff.

Car u Puli.

: Pula, 27. (D. u.) Car je boravio danas kod Svoje ratne mornarice. Htio joj je dati na znanje, da cijeni i štuje tiho i veliko junaštvo svih časnika i momaka. Vladar, koji je tečajem svog boravka u Puli nosio odoru velikog admirala, došao je bio iz Herpelja, gdje je noć proveo bio u dvorskom vlaku i radio. Poglavica je glavnog stožera radio sa svojim osobljem pod ograničenim, što se tiče mjesta, prilikama dvorskoga vlaka i neprestano se nalazio kod cara, da mu predloži unišle vijesti i zatraži Njegovu odluku. Ranim bje jutrom upravljen vlak u Pulu, kamo je stigao oko 8 sati. Na kolodvoru su se prijavili zapovjednik mornarice admiral Njegovan, lučki admiral Fiedler i stoženi poglavice. Motorni je čamac odvezao vladara ponajprije na palubu krstarice „Admiral Spaun", gdje su se osim momčadi nalazili zapovjednici mnogih razarača, torpednjača i podmornica. Car je izrazio časnicima srdačno priznanje. Na to se je povezao car u arzenal. Svi su radnici hodili do vladara, koji je iznenada bio od njih okružen. Zahvala i iskrena je radost govorila iz njihovih očiju, kad su videli Previšnjeg vojnog gospodara, koji je mnoge izmedju njih nagovorio. Tad je pregledao car nekoliko austro-ugarskih i njemačkih podmornica i nadzirao pomorsku ljetalačku stanicu. Mnogi su časnici i vojnici primili iz ruku carevih vidljivo znakove Njegoveg priznanja. Iza toga se je odvezao car na Brione, gdje je nadzirao razne utvrde i postaje za podmornice. Konačno je posjetio car pod konac još mornarički kazino u Puli. Uz burne je „hura" klike ostavio car Pulu.

Komanderski krst reda Marije Terezije za blagopokojnog veleadmirala Hausa.

Beč, 29. (D. u.) Iz ratnog izvjestiteljskog stana javljaju: Njegovo je carsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo udostojalo na palubi zapovjedničkog broda izdati ovo Previšnje ručno pismo: Dragi admirale Njegovane! U krugu Mojih prokušanih zastavnih i pomorskih časnika na mornaričkom zapovjedničkom brodu blagopokojnog veleadmirala Hausa hoću da Mojoj vrloj mornarici podam znak mog najtoplijeg priznanja njezine izvrsne djelatnosti, te sam uvjeren, e ću to učiniti najbolje u tom obliku, da podijelim nažalost prerano, u punoj stvaralačkoj snazi preminulomu veleadmiralu Hausu, koji je svoje bogato znanje uložio na razvitak Mog apomorstva i svojevremeno ju vodio s uspjehom k cilju, komanderski krst Mog reda Marije Terezije. Ovo ručno se pismo ima priopćiti u dnevnoj zapovjedi. Dne 27. listopada 1917. Karlo, v. r.

Nova ofenziva proti Italiji.

Listu „Berliner Tageblatt" brzojavlja njegov dopisnik ispred Tolmina: Posljednje smo dane nestrpljivog očekivanja revno čitali talijanske novine. Hoće li Talijani štogod opaziti? Nema sumnje, oni su bili u neizvjesnosti i postali puni sumnje. Polovica je hiljada zračnih ljetača, Talijana, Francuza i Engleza usprkos kiše i naših obrambenih baterija neprestano nastojala, da prodre zaporni pojas i baca radoznale poglede u naše postojanke i u prostor iza njih. Dalekosežni su talijanski brodski topovi gruvali na bohinjsku željezničku prugu i etapne ceste u dolinama Idrije i Tinova, na koje je u noći iza toga bacao neprijateljski zrakoplov i bombe. Neprijateljska su se lovska zapovjedništva šuljala u noći i magli do našeg pojasa zaprjeka. Nemoguće, da je Cadorna predznakove dogadjaja, koji su imali doći, uzimao na laku ruku, ali ugroženi ga je politički položaj prisilio, da poda pred rimskim ministarskim vijećem umirljive izjave, te da u tom pravcu uputi i vladi prijazno novinstvo.

Dok se je u tolminskom predjelu već uvukla bila njemačka armada, pojačavajući obje austro-ugarske vojne skupine, proglasio je talijanski ratni izvjestitelj u listu „Avvenire d'Italia" protuofenzivu u velikom stilu posve nemogućom, jer da Borojević ne raspolaže tako jakim silama, da bi mogao istupiti iz najstrože defenzive. Zavaran opreznim izjavama nekojih, na uzvisini 800 zarobljenih c. i kr. časnika, uvjeravao je taj izvjestitelj, da nijesu osim triju iz Galicije izmijenjenih divizija stigla nikakova važna pojačanja i da prije konačnog razbistrenja ruskog položaja uopće i ne će doći. Time se morala zadovoljiti talijanska javnost. Pobjeda je bliža nego ikad, glasilo je u novinama. Treba samo još posljednje snage (ultima forza), da se „odriješi" Trst.

Izaslanstvo se je talijanskih Garibaldinaca upravo spremalo, da najsvečanijim načinom preda Cadorni počasnu sablju, koju je grad Trst godine 1890. namijenio bio Menottiju Garibaldiju, kadno je javnost uzrujala bila alarmna vijest: Njemačke su čete iz Njemačke, prema službenom talijanskom ratnom izvještaju, bile u južnom Tirolu ofenzivno nastupile. Ne ćemo se pobliže upuštati u to, da li je ova mjesna akcija nastupila sama radi sebe ili pako, nije li išla za uzgrednom svrhom, da zavara protivnika i odvrati njegovu pozornost od pravoga navalnoga prostora. Svakako se je milansko novinstvo razglagoljalo u opširnim raspravama o izgledima druge južnotirolske ofenzive, na koju je zaključivalo iz prisutnosti cara Karla, kadno je iznenada u tolminskom odsječku započeo grozničavi život. Više je tisuća austro-ugarskih i njemačkih topova započelo jednim mahom bubnjarskom vatrom, kakovoj nema primjera! Preko tolminskog grada, koji stoji medju gorskim gorostasima krnskog masiva poput sitnog patuljka, sipala se je uz užasno zavijanje granata za granatom. Sa bukom se je pobijesnjelih lokomotiva miješao tutanj hitaca iz dugocijevnih topova, lagane su granate iz obica zujale preko Soče. Najteže su se mužarske granate valjale i razbijale o pećinastim krovovima kaverna. Talijanske su obice od 28 centimetara, koje su se upustile bile u borbu, bile posvema prekrivene vatrom i čelikom. Sad su započeli topovi gadjati u neprijateljske postojanke u jarcima. Teške su se mine rasprskavale u prvoj talijanskoj crti jaraka, razarale njezine strojevne puške i raspršavali traverze. Granate su sa klorom razvijale plin u predozemlju. Magloviti su plinovi oduzimali vidik talijanskim postojankama bubnjarske vatre. Na duljini od 35 kilometara spustila se je željezna vatra zavjesa na Soči.

Pješadijska je navala sama protekla točno poput ure. U isto su vrijeme provalile sjeverno i južno od po Talijanima osvojenog Krnskog sedla, dakle kod Tolmina i Bovca austro-ugarske i njemačke jurišne kolone. Sa ledom su prekrivenih vrhunaca Javorčeka, Krna i Mrzlog Vrha pratili talijanski motritelji puni straha naše provaljivanje na oba njihova boka, a nijesu si znali pomoći.

Južna izbočina gorske kose, 1360 metara visoki se Mrzli Vrh proteže prema gradiću Tolmin, koji su Talijani silno sastrijelili. Ovdje se prostire Sočka dolina, smaragdno-zelena voda kao da hvatu ondje još jednom dah, prije negoli će, utisnuta izmedju okomitih pećina, poteći niz zapljenjeni za-

vor i primiti u sebe isto tako utisnutu Idriju. Sjeverno su od Tolmina bili Talijani, silazeći sa hrpta Kolovrata, prešli Soču i ukopali se s one strane ceste Gabrije-Volarje na Mrzlom Vrhu. Južno od Tolmina stoje c. i kr. čete na pećinastom čunju Kozaršče, koji nadvisuje zapadnu obalu Soče sa poznatom kao ljetovalište Svetom Lucijom za 300 metara. Pred ovom je pećinom iza Tolmina niski brežuljak sa prošteniškom kapelom Sveta Marija, koji je neprestano bio pozorištem ogorčenih bojeva. Sveukupno dakle, pet kilometara dugi položaj na tolminskoj mostovnoj glavici imade oblik upitnika, odakle provaljuju Talijani sa sjevernom izbočinom preko Soče, a Austrijanci i Madžari južno odavle na talijansku stranu Soče. Sveta Lucija krije pristup u dolinu Idrije i Čepovana, koju dijeli visoravan Banjščica-Sveti Duh od Soče. Ovu je visoravan, kako je poznato, osvojila bila druga talijanska vojska pod generalom Capello u jedanaestoj bici na Soči do hrpta Lukovec.

Nekom sam zgodom već mogao bio uputiti na to, da u toj borbi još nije izrečena posljednja riječ. Ondje nalazeća se austro-ugarska armadna je skupina ispraznila bila prednju polovicu zaravanka, jer je to iziskivao pogled u dalekosežne osnove c. i kr. vojne uprave. U istinu je tobožnja pobjeda Talijana postala po nje najvećom nevoljom.

Na sveopći su glas na juriš provalile naše čete u neprijateljske postojanke, prije negoli su se Talijani mogli snaći. Istina, Talijani su se branili ručnim granatama, ali su se predomislili i predali. Sa hrpta su Kolovrata bljuvale medjutim neprijateljske baterije smrt i propast. No i one su morale ušutjeti....

Sveta Lucija je visoka 588 metara, hrbat se Kolovrata uzdiže kod Volča do 900 metara. Odmah iza hrpta Kolovrata, koji sačinjava državnu granicu, počima se ozemlje spuštati prema nizetačkoj dubokoj ravni.

Uzduž potoka Natizona vode četiri ceste koncentrički u Čedad (Cividale), prvi veći grad, koji je u zračnoj crti udaljen 25 kilometara od Tolmina i 15 kilometara od Videna (Udine).

Boroevićev brzojav Caru.

Beč, 29. (D. u.) Iz stana se ratne štampe javlja: Iza pada Gorice prijavio je genaralobrst Boroević caru slijedeće: „Gorica je osvojena. Sretan, da mogu položiti Vašemu Veličanstvu do nogu, u ime sočke vojske, za vječita vremena osvojeni biser na Soči, dodajem, da smo pripravni žrtvovati naš zadnji dah, da sretno dovršimo djelo, započeto pod mudrim vodstvom Vašega Veličanstva. Boroević.“ — Car je odgovorio: „Biser na Soči, koji ste meni osvojili, tvori sjajan alem-kamen u slavnom vijencu Vaših pobjeda. Srdačno zahvaljujem Vama, dragi generalobrst von Boroević. Božji blagoslov neka Vas i dalje prati. Karlo.“

Izmijena brzojavka izmedju našeg i njemačkog cara.

Beč, 28. Iz stana se ratne štampe javlja: Njegovo je Veličanstvo car odaslao njemačkom caru 28. listopada slijedeću brzojavku: „Jučer su Tvoje čete provalile u Čedad; danas su moje pukovnije opet osvojile Goricu. Osjećam potrebu srca, da se u tim velikim časovima sjetim našeg vjernog pobratimstva u oružju, koje je moglo da pomoću Boga slavi ovo novo veliko slavlje. Ti si sa nesebičnom stvarnošću potčinio Mojem zapovjedništvu niz Tvojih sjajnih divizija. Svrsi shodno provedoše savezнički generalni stožeri pripremu navale, koju su takodjer uspješno proveli. Nasrtajna sila Tvojih četa iskazala se je uvijek neodoljivom. Za sve ove dokaze vjernog savezništva kažemo Ti ji i Moja junačka vojska srdačni hvala. Neka Bog i nadalje čuva naše pobjedničko oružje. Karlo.“ — U isti sat stigla je od Njeg. Veličanstva njemačkog cara slijedeća čestitka u poljskom dvorskom taboru: „Operacije započete pod Tvojim zapovjedništvom proti talijanskoj vojsci razvijaju se nadobudno. Radujem se, da su polag Tvojih u jurišu prokušanih boraca sa Soče u saveznickoj vjernosti i njemačke čete porazile bivšeg saveznika, koji je prekršio zadanu riječ. Ja čestitam Tebi i Tvojoj oružanoj sili na ponovnom osvojenju Gorice i kraškog zaravanka. Viribus Unitis. Naprijed s Bogom. Vilim. I. R.“

Francuska pomoć za Talijansku.

Pariz, 28. Ministarsko se je vijeće jučer sastalo pod predsjedništvom Poincaréa, da proučava vojnički položaj i da odlučuje o sudjelovanju saveznika na talijanskoj fronti.

130.000 zarobljenika i 900 topova.

Postojna, 28. (D. u.) Danas se je car odveo u prostor Fajti-Hriba. Prolomu oblaka slična kiša nije mogla vladara zadržati, da slijedi stopama neuzdrživo prodirućih saveznickih vojska. Na svim kraškim putevima tiskaju pukovnije u talijansku zemlju, dok se u prostornom pravcu vuče na hiljade zarobljenika. Na putu susreo je vladar mnoge vodje i čete. Svaka vijest, što ju je primio, značila je pobjedu. Čopori se zarobljenika za čas broje, bit će ih 100.000, moguće i 130.000. U ovaj je čas zaplijenjeno već 900 topova. Na ušću Soče, u kojega su području stajale zdobske baterije, nalaze se austro-ugarske čete. Pinase sa engleskim topovima su doduše već odvedene, ali ugradjeni golemi topovi padoše u naše ruke. Uslijed trajne kiše teku preko cesta pravi potoci. Carev se automobil neprestano utaplja u plićine, te se ga mora izvući. Posve prokisao vraća se na večer car u svoje sjelo u području saveznickih četa.

IZ RUSIJE.

Pariz, 22. „Temps“ piše k ispražnjenju ruskog glavnog grada, da nijesu samo vojnički razlozi, koji sile ladu, da provede ovu evakuaciju. Veća opasnost negoli neprijateljska invazija da su za Petrograd glad i nemiri, koji bi bili posljedicom gladi. Sa premještenjem svog sjela u Moskvu, nada se vlada, da pojednostavi pitanje prehrane i da ona sama dodje u nešto mirniju atmosferu. List primjećuje, da razumije, kako su se Kerenski i njegovi suradnici dali samo teškim srcem sklonuti na taj korak; medjutim da će se ovo premještenje dojmiti saveznika kao razborita i svrsi shodna mjera. Saveznici doduše ne pripisuju ovoj promjeni podnebja prevelike važnosti. U Kremlinu kaošto u zimskoj palači imat će ljudi, koji rade za nastavak rata, da se bore proti prenapetim, kukavnim ili izdajničkim elementima. Iz zadnjih se izbora može razabrati, da boljševici raspolažu u Moskvi sa znatnom većinom. Možda je bilo zgodnije, da se je vlada već prije odlučila na taj korak, pošto Moskva ostaje unatoč svemu staro i pravo središte drevne ruske države. List daje oduška nadi, da će se vlada u Moskvi opet ojačati.

Moskva, 28. (D. u.) PTA. Konferenca političara prihvatila je jednodušno na koncu svojih predviječanja slijedeću odluku: Konferencija nalaže svojim zastupnicima u predparlamentu, da zatraže odlučno od vlade, neka se vojska otegne političarenju, neka se ograniči djelatnost pukovnijskih odbora jedino na gospodarski djelokrug, neka se uvede opet disciplina u vojsku, dalje da se utvrdi moć središnjih i mjestimičnih oblasti, da se uspostavi proglašenjem opsadnog stanja svuda tamo red, gdje je ugrožen od bezspravlja i neka se opusti sve opasne pokušaje sazdati život zemlje na socijalističkim temeljima.

Petrograd, 28. (D. u.) PTA. Iza kako je general Aleksejev otklonio zastupanje privremene vlade na konferenciji alijiraca, odašilje vlada tamo profesora na vojničkoj akademiji Golovina.

SA RATIŠTA.

Berlin 28. (D. u.) U noći od 24. na 25. t. mj. napade bombama više neprijateljskih jata lorensko-luksenburško industrijalno područje na Saari. Usmrćeno je 6 osoba, 10 je njih ranjeno. Vojničke štete nema. Stvarna je šteta neznatna. 4 su ljetala bila obrambenim sredstvima naših domaćih branitelja zraka što sastrijeljena, što prisiljena, da se spuste.

: Beč, 29. (D. u.) Iz ratnog se izvjestiteljskog stana javlja sa 29. listopada: Jučer su naše čete prodrle na Kraškoj visokoj ravni preko brda Sv. Mihaela. I uzvisina je Podgora osvojena. U području Kolja i kod Čedada uspješno napredovanje. U brdinama sjeverozadno od Čedada napreduju naše čete povoljno. Na Karnijskoj bje kosi jurišem osvojen u snijegu i oluji veliki Pal.

Razne vijesti.

* **Branting**, sadašnji ministar i vodja švedskih socijalista, odložio je uredništvo poznatog lista „Sozialdemokraten“.

* **Belgijsko-nizozemska je granica** od 18. t. mj. zatvorena. Tako javlja „Neue Züricher Zeitung“ iz Haaga.

* **Amerika u ratnom stanju.** „Petit Journal“ ponatiskuje vijest „Chicago Tribune“, prama kojoj se sada izgotavlja 16.000 poljskih topova za američku frontu na zapadnom bojištu. Kongres će odobriti više milijuna dolara, da američka fronta u Francuskoj bude snabdjevena sa teškim topništvom. Sve tvornice u Ujedinjenim državama rade na tom ogromnom poslu.

* **Španjolski kabinet otstupio.** Agence Havas javlja iz Madrida, da je kabinet otstupio.

NEPRIJATELJSKI IZVJESTAJI.

Talijanski:

27. listopada. Pošto je neprijatelj na raznim točkama prešao našu pograničnu liniju medju Monte Canin i područjem, gdje Judrio prelazi na talijansku zemlju, kušao je, da postigne izlazak iz doline. Na Krasu je pojačao svoj pritisak te je poduzeo jake udarce, koji su suzbiti.

Francuski:

27. listopada. Iza bojne djelatnosti izmedju Driegrachtenom i Draaibankom, osvojiše naše čete u Belgiji novih njemačkih jaraka sjeverno od jučer postignutih točaka. Ofenziva traje dalje uz zadovoljive uvjete usprkos terenskim poteškoćama. Javlja se o zarobljenicima. Na fronti Aisne je noć mirno prošla te bje oznamenovana isprekidanom topovskom djelatnosti, naročito u predjelu zapadno od Ailles. Na desnom brijegu Moze izjaloviše se u našoj votri neprijateljski pothvati na neki naš jarak u šumama Chaume i Apremont. Sa ostalog dijela fronte nema ništa da se javi. — Dne 25. t. mj. na večer bacala su njemačka ljetala bombe velikog kalibra na Dünkirchen. Javlja se, da ima medju civilnim pučanstvom 30 žrtava.

Istočno izvješće od 26. t. mj. Kod novih poduzeća u dolini Strume, južno od Seresa, zaplijeniše engleske čete jednu strojnu pušku te dopremiše 60 zarobljenika, medju kojima 2 časnika. Bugari ostaviše na bojnom polju 60 mrtvih. Sa ostale fronte nema ništa važna da se javi.

Macedonija. Dne 22. t. mj. poduzelo je naše konjaništvo uspješan pothvat proti Cenimahu južno od Seresa te je zarobilo 8 Bugara. Dne 23. t. mj. osvojila je naša pješadija i konjanica južno od Seresa sela Kalmat, Kispaki i Ada Kakarska. Izvršivši svoju zadaću, povratiše se u svoje jarke. Učinismo 109 zarobljenika, zaplijenismo 1 strojnu pušku. Na bojištu ostade 60 mrtvih Bugara.

27. listopada, na večer. U Belgiji se je razvila naša u 5 sati 15 minuta izjutra započeta navala tečajem dana potpunim uspjehom s obje strane ceste Ypern-Dixmuiden. Naše su čete osvojile sve njemačke postojanke na fronti od 4 kilometra u poprječnoj dubini od 2 kilometra usprkos tvrdokornog otpora neprijatelja, koji je pretrpio veoma teških gubitaka. Stigli smo na desnom krilu do zapadnih obronaka šume Houthoulster, osvojili sela Vandrasdonis (!), Oehoot (!), Mercken i Kippa, kao i veliki broj jako utvrdjenih dvoraca. Dopremili smo oko 100 zarobljenika. Na fronti Aisne slaba djelatnost neprijateljskog topništva. Učinili smo novih napredaka pred izbočinom Chevreny i zaposjeli dalje istočno dvorac Froidmont. Topnička je borba bila tečajem dana živahna na brežuljcima i na desnoj obali Moze. Inače je dan bio posvuda miran.

28. listopada, popodne. U Belgiji smo učinili na našem lijevom krilu na poluotoku Luyghen daljnjih napredaka. Podigli smo nekoliko gnijezda, koja je držao neprijatelj. Broj jučer ondje učinjenih zarobljenika prelazi 200. Na fronti Aisne privremena djelatnost obostranog topništva, koja je bila veoma živahna kod Hurtebise. U Champagni smo odbili u odsječku Maison de Champagne neprijateljski smjeli pothvat. S naše smo strane prodrli južno od Forgesa (lijeva obala Moze) u njemačke jarke i dopremili sa sobom zarobljenika. Inače je noć bila posvuda mirna.

Engleski:

27. listopada. Neprijatelj je poduzeo jučer popodne dvije žestoke protunavale na položaje osvojene od nas u jutro južno i zapadno od Paschendaele. Kanadske su čete uspješno suzbile obadvije navale te zarobile nekoliko momaka. Po noći smo bez smetnje sa strane neprijatelja utvrdili osvojeno područje. Zapadno od Paschendaele uspjelo je našim četama da ponovno uznapreduju. Kod tog poduzeća su zaplijenile 18 mitraljeza.

27. listopada. Poduzeća Francuza sjeverno od St. Jansbecka nastavljaju se u jutro uspješno dalje. Francuske su čete uznapredovale sa obiju strana ceste Bixschoote-Dixmuiden usprkos poteškoćama uslijed poplava neprohodnog zemljišta, osvojiše sela Aschock, Kippe i Merkem te nekoliko dvoraca i utvrdjenih točaka. Učinjeno je više zarobljenika. Na engleskoj bojnoj fronti razvilo je

topništvo i s jedne i s druge strane jaku djelatnost, ali nije došlo do pješadijskog boja. Broj njemačkih zarobljenika, učinjenih kod naših jučer u jutro započetih operacija, nadilazi sada ... (broj je u brzojavci nečitljiv), medju kojima ima 300 od Francuza učinjenih zarobljenika. Danas, rano u jutro, suzbit je neprijateljski štrafun zapadno od Lensa.

Bojevi u zraku. Dne 26. t. mj. je veći dio dana kišilo. Sasvim time su naša nisko leteća lijetala ispalila iz strojnih pušaka 10.000 hitaca na neprijateljske prevoze na crtama, na koracajuću neprijateljsku pješadiju i na skladišta granata. Dva su naša lijetala letjela nisko nad glavnim cestama grada, tik nad krovovima, te pucahu na neprijateljske četne tjelesine. Vršili su se zračni bojevi u neznatnim visinama, kod česa su tri njemačka lijetala oborena a jedno jedno je bez kormila potjerano na zemlju. Dva sa naša lijetala nestala.

28. listopada, popodne. Na svojim smo postajankama na željeznici Ypern-Roulers lako napredovali. U noći su na 27. o. mj. provele belgijske čete sjeverno od Dixmuidena uspješan štrafunski pothvat, dopremile 16 zarobljenika i zaplijenile... Francuski odio, koji je djelovao zajedno s ovim, prošao je kroz poplavljeno područje i zaposjeo poluotok Mercken kod Mugykama.

Ruski:

28. listopada. Na svim frontama puščana vatra izvidničkih četa. U Illuxtu su se Nijemci pobratimili sa nekoliko tuceta naših vojnika, koji su bili raspršeni po našoj vatri. I u okolici mjesta Krevo i kod sela Davor, jugoistočno od Baranovići, pokušali su Nijemci pobratimstva.

Istočno more, finski zaljev. Nikakovog kretanja mornarice. U obalnom je području Rige položaj nepromijenjen.

Amerikanski:

27. listopada. Bataljuni našeg prvog ekspedicijonog zbora, koji su nastavili svoju izobrazbu, kako bi služili kao jezgra za naobrazbu budućih zborova, zaposjeli su zajedno sa francuskim, na rat već priviklim bataljunima, na mirnom jednom odsječku fronte crte prvoga reda. Naše čete podupire nekoliko baterija našeg topništva u društvu sa francuskim, na rat priviklim baterijama. Položaj u odsječku ostaje normalnim. Naša se momčad na srećan način privikava na život u strijeljačkim jarcima.

Političke vijesti.

Jugoslavenstvo.

Važne dane proživljamo. Slovenska se Gorica nalazi opet unutar granica, slovenske se pokrajine u brdima sve do Čedada pripojene su našoj zemlji; za velike jugoslavenske žrtve malena odšteta. Ali bi bilo šteta onoliko prolivene krvi, kad bi ove pokrajine morale potpasti pod istu upravu, pod kojom su do sad bile, a to znači, da bi vjernim Slovencima, kaošto i nama Hrvatima, bila uskraćena i najmanja kulturna potreba, kad bi se ove pokrajine, koje su prožete od junačke krvi, prolivene od slovenskih, srpskih i hrvatskih junaka, morale po pedeset i još više godina boriti za jednu jedinceatu pučku školu. Ovakovo malenkosno zvanično držanje vjernih naroda ne služi državi niti u čast, niti u korist. Ne može i ne smije se više dozvoljavati, da na našoj rodjenoj grudi gospodare tudjinci i da se njihovi hirovi više uvažavaju negoli naše krvave nužde. Neprijatelji se naših tražbina ne mogu pozivati na nikakova, pa ni na historička prava, premda sama riječ „historičko" pravo, dokazuje, da ovo takozvano pravo nije nikakovo pravo, već jednostavno otimanje i grabež pod izlikom prava. Prama historičkim pravima imali bi zahtijevati naše zemlje u prvom redu oni narodi, koji su već odavna izumrli, za koje ne priča nikakva povijest. Ali zemlja, na kojoj živimo, je naša, pošto smo ju mi kroz stogodišta i stogodišta obradjivali i zaslužili krvavim znojem; sela i gradovi su naši, pošto smo ih sagradili mi ili otkupili sa trudom i marom. Već smo jedamput pisali u našem listu, da bi se i mi mogli postaviti na stanovište historičkih prava, a da bi onda bilo zlo za naše susjede na sjeveru i sjeveroistoku. Prama povijesti bila je u 6. do 12. stoljeću čitava Austro-Ugarska od srca Tirola sve do rumunjske granice od juga do sjevera naša zemlja. Još svjedoče nekoja imena u Tirolu, da su tamo nekad stanovali Slaveni. Nijemci su došli u Austriju samo nasilnim naseljenjem, nipošto mirnim prodiranjem, a to tek iza desetog stoljeća. Izmedju Čeha i Slovenaca nije bilo nikad Nijemaca, kako nije bilo ni Madžara izmedju Malorusa i Hrvata te Srba. Sve su ove pokrajine bile nekad naše. Tako govori historičko pravo. Ali mi smo pravedni, te tražimo samo ono, što je još danas naše. U našim pokrajinama nema tudjih elemenata, osim neznatnih naseobina. U čitavom jugoslavenskom području od preko 12 milijuna stanovnika imade tek 500.000 Talijanaca, Madžara i Nijemaca, a to je sve. U samom Beču, u kojem nema nijedna druga narodnost osim Nijemaca nikakovih prava, imade preko 500.000 Slavena. Prama tome se vidi, kako bi se lijepo i lako, bez ikakovih poteškoća, dala provesti naša državna misao, samo da bi bilo na svijetu pravednosti i ćudorednosti. Ali ipak ne treba da klonemo duhom. Svaki od nas mora znati, da si samo mi vlastitom silom možemo pomoći. Poštenim i ustrajnim radom ćemo i moramo postići oživotvorenje naših ideala. Put nije lak. Ali ako je svaki od nas pripravan poraditi u krugu svojih prijatelja, svoje obitelji, društvu ili u selu, da se narod osvijesti, da svak upozna živu potrebu provedenja naših zahtjeva, ako se ljudima u najzakutnijem selu otvore oči, da vide, e bez naše vlastite države nema ni za njih niti sretnog narodnog niti gospodarskog života, da bez vlastite države nećemo nikad moći da živimo kao gospoda, već vječito kao robovi — onda neće biti sile ni na zemlji, ni u paklu, koja bi mogla da spriječi uskrsnuće naše Jugoslavije.

Ministarska kriza u Ugarskoj.

Kako je došlo do krize? Ugarska vlada nema većine. Većinu u parlamentu ima još uvijek grof Tisza. Grof Tisza je interpelirao u parlamentu vladu, da je neki veliki župan ugarski disciplinarno postupao proti nekom podžupanu i nadnotaru radi toga, pošto ovi nijesu ni dandanas odaslali sažalnice prigodom smrti cara Franjža Josipa i poklonstvene adrese prigodom stupanja na prijestolje kralja Karla. Ministar je unutarnjih stvari, Ugron, zatim izjavio, da se u tom slučaju radi o teškom prestupku, te da je naredio istragu. Grof Tisza i većina nijesu kod glasovanja uzeli ministrov odgovor na znanje. Radi ovog dogadjaja u parlamentu buknula je u Ugarskoj kriza. Ministar je unutarnjih posla odmah ponudio svoju ostavku, a prekjučer obdržavalo se je ministarsko vijeće, na kojem se je ministar-predsjednik Wekerle izjavio pripravnim, da dade svoju ostavku. Članovi ministarstva se izjavljuju protivnim toj namjeri. Govori se takodjer o raspustu parlamenta, do čega neće doći, pošto je stranka rada izdala odmah izjavu, da nije sa onim glasovanjem imala namjere, da ruši vladu.

O ugarskim Hrvatima, Srbima i Slovencima.

U Madžarskoj imade polag drugih narodnosti takodjer preko 2 milijuna Hrvata, Srba i Slovenaca. Hrvatske kolonije protežu se daleko na sjever, dopiru sve do Budimpešte i do Požuna, a ostaci hrvatskih naseobina vode sve do Češke. Česi su ovih dana opisali granice svoje buduće države, koja mora imati preko prijateljskog područja, dakle preko jugoslavenskih zemalja, svezu sa morem. Česi, kao marljiv i radin narod, su u tom pogledu puno sretniji od nas; oni posjeduju točne statistike svog žiteljstva u Ugarskoj, imadu popis svake naseobine Slovaka. Kod nas je sve to drukčije. Kako da se brinemo za našu braću preko Drave, kad niti neznamo, koliko je ima i gdje zapravo stanuje. U Madžarskoj imade naših ljudi mnogo, mnogo više negoli se misli. Ovaj narod je predan na milost i nemilost sa svim sredstvima tjeranom odnarodjivanju, tako, te se većina njih boji izdavati se Hrvatima ili Srbima, pošto znadu za postjedice. Dobro je, što se naše novine u zadnje doba življe bave sa pitanjem našeg naroda u Madžarskoj. Ali je prijeka potreba, da se započne temeljito sa radom oko njegovog osviještenja. Neka se čim prije sastavi popis ovih naših ljudi, a onda neka se sistematski provadja njihovo prosviješćivanje, da spasimo našu braću od odnarodjivanja i narodne propasti, ako se ne ćemo još kajati, da smo propustili taj tako nuždan rad, kad je bilo još vremena. Kako su danas prilike, izgleda, kao da smo sa sviju strana opkoljeni nama neprijateljskim narodima, dok u istini imademo na sjeveru ispravan spoj sa braćom Slovacima i preko njih sa Česima. Ali bilo bi dobro, da ne ostane sve to, kako je kod nas običaj, kod pisanja i poticanja, već da se naši rodoljubi u ovim i onim pokrajinama ozbiljno late posla.

Bosanski socijalni demokrati za ustavnost i demokratizaciju u Bosni i Hercegovini.

„Glas slobode" piše na uvodnom mjestu: Povratite ustavno stanje, sazovite sabor! — bio je odgovor svih političara, kada ih je u prošlu subotu pozvao i upitao zamjenik zemaljskog poglavara g. pl. Gjurković, kako se može riješiti današnja politička kriza u našoj zemlji i kako i na koji način može vlada doći u dodir sa narodom i njegovim predstavnicima. U pitanju saziva sabora u čitavom našem narodu nema razlike mišljenja. I ako naš narod nije dovoljno politički osviješten, on je ipak toliko svijestan svojih prava, da neće nikada dobrovoljno pristati da mu se okrnje ranijom borbom osvojena prava. Povraćanje ustavnosti i sazov sabora, to su najminimalniji zahtjevi našega naroda; on u prvom redu traži ova prava, koja je imao prije rata, da bi se njima poslužio i izvojevao veća prava, da bi izvojevao demokratizaciju čitavog našeg javnog života i javnih ustanova; ukratko da bi došao do tolikih prava, da može biti sam gospodar u svojoj kući i da može sam odlučivati o svojoj sudbini, dakle da imade pravo samouprave i samoopredijeljenja. Ovako naša stranka razumije zahtjev za ponovnim uspostavljanjem ustavnog života i za sazivom sabora. Jer mi vrlo dobro znamo, da naši ustavni zakoni, koje smo imali prije rata, nisu zadovoljavali široke mase našega naroda, znamo, da ustav nije davao onoliko prava našem narodu, koliko je trebao da ima i koliko mu je prava bilo nužno za slobodan razvitak, znamo dobro, da ustav i izborni red daju velike privilegije feudalnim i bogatim staležima na štetu radnoga naroda; ali mi tražimo, da se ukine apsolutizam, povrati ustavno stanje i sazove sabor, smatrajući ostvarenje tih zahtjeva za temelj narodnih prava, na kome treba dalje graditi i izgraditi zgradu moderne ustavnosti i najšire demokracije. Jer tek najšire demokratske uredbe mogu zadovoljiti naš narod, koji je u ogromnoj većini seljak i radnik i čiji interesi mogu biti zaštićeni samo onda, kada budu zavedene politička ravnopravnost i najšire političke slobode. Sve su političke grupe i stranke, svi politički faktori u našoj zemlji protiv parlamentarnih surogata, protiv medžlisa ili upravne komisije, a za saziv sabora. To se vrlo jasno pokazalo na sastanku političara, koj je za prošlu subotu pozvao zamjenik zemaljskog poglavara na razgovor o političkoj situaciji. Na ovome sastanku izvršena je jedna manifestacija za saziv sabora i zemaljski medžlis je definitivno sahranjen. Jer na ovome su se sastanku svi političari izjavili protiv medžlisa, a to znači, da bi i otklonili sudjelovanje u tome „Parlamentsersatzu", kada bi im vlada to ponudila. Jedan član vlade, koji je uskoro došao na to mjesto iz Beča, iz zajedničkog ministarstva financija, želio je, da čuje, što pojedine političke grupe, stranke i političari misle o današnjoj političkoj situaciji i kako bi se narod mogao pozvati, da sa vladom učestvuje u upravi zemlje, i dobio je odgovor: Povratite ustavno stanje i sazovite sabor! To traži čitav narod!

Istražna komisija za jugoslavenske zemlje.

„Zeit" donosi: Zastupnik je A. Tresić-Pavičić iznio u sjednici zastupničke kuće od petka predlog, u kojem veli: Zastupnička kuća ima da odmah izabere iz svoje sredine odbor, u kojem će biti zastupane sve stranke surazmjerno i koji će se sastojati od 25 članova, da pregleda Dalmaciju, Bosnu i Hercegovinu, po mogućnosti i Srbiju i Crnugoru, dalje mjesta, u kojima se nalaze taborišta evakuiraca, da se ustanovi: Koliko je ljudi bilo smaknuto uslijed odsude? Koliko je bilo umoreno bez procesa na različite načine? Koliko je bilo odsudjeno iz političkih razloga i na koliko godina? Koliko bi internirano, koliko konfinirano, koliko evakuirano? Koliko je ljudi propalo u koncentriranim taborima, koliko u tamnicama, koliko u kućama internirana uslijed gladi i bolesti? Odbor ima da obavijesti o tome zastupničku kuću, da se oštećenicima može votirati odšteta, a krivce, u prvom redu odgovorne ministre, staviti na optužnu klupu.

Podupirajte Družbu!

Domaće vijesti.

Milodari za hrvatske škole u Puli. Prigodom otvorenja hrvatske škole u Puli, sakupio je gosp. Stjepan Brazzoduro medju radnicima zaposlenim kod Lacka Križa svotu od krana 50·—, i položio preko naše uprave sa ovim popratnim riječima: Žao nam je, da nam okolnosti nedopuštaju, da pomožemo našu siromašnu djecu u većoj mjeri. Malo nas je ovdje zaposlenih, ali ovo što smo medju sobom sakupili, od srca je dano. Darovaše: po K 11·—: Stjepan Brazzoduro; po K 5·—: Jure Pernar; po K 4·—: Mate Šišević, Antun Popović; po K 2·—: Petar Bojko, Martin Catela, Josip Klobas, Ivan Meštrović, Petar Njegovan, Miho Peruško, Frane Poldrugovac, Antun Skitarelić, Ivan Vukić, Ivan Šemić, Antun Žagar, Miroslav Turk i Izidor Wosnigg. Zadnji iskaz K 7928·—;

sveukupno K 7978·—. Živjeli plemeniti darovatelji! — Naprijed za hrvatske škole!

Javna dražba. Danas u 3 sata poslje podne obdržavati će se u sudbenoj dražbenoj dvorani, ulica Arena br. 2, javna dražba stolova, noćnih ormarića, umivaonika, stolica, više vrsti okvira, kreveta.

: **Sveopći ratno-grobni dan u Austriji.** Pod Najvišim pokroviteljstvom Njegovog apoštolskog Veličanstva cara i kralja Karla I. stojeće društvo za ratno-grobnu pripomoć u Austriji, Beč, priredjuje od 31. listopada do uključivo 2. studenog o. g. sveopći ratno-grobni dan u Austriji. Sveukupni iznos ovih dana sakupljanja, koji se pružaju cijelom pučanstvu Pule bez razlike narodnosti, veroispovjesti i staleža, bit će dodijeljen gore navedenoj svrsi za velike žrtve naših u svjetskom ratu palih junaka. Sporazumno sa nadležnim oblastima i zavodima sakupljat će školska mladež sa škrabicama milodare pod nadzorom učiteljskog osoblja kroz ova tri dana pred vojničkim i civilnim grobljem u Puli, te će sakupljeni iznos biti odaslan ratno-pripomoćnom društvu u Beču.

Natječajni oglas. Za školske godine 1917.-18. ima se podijeliti jedan štipendij iz Najviše privatne blagajne Nj. Veličanstva u godišnjem iznosu 400 kruna. Pravo na uživanje ovog štipendija imadu mladići iz Istre, koji posjeduju strukovne razrede mornarskog odsjeka trgovačke i pomorske akademije u Trstu ili pomorsku školu u Malom Lošinju. Natjecatelji imadu podnijeti svoje molbenice, koje imadu potkrijepiti krstnicom, svjedožbama o uspješnom navrnuću boginja i siromaštva, školskim svjedodžbama o zadnjim dvijema polugodištima, dokazom zavičajnosti, nadalje državno liječnički potvrdjevnom svjedočbom o tjelesnoj sposobnosti osobito dobrom vidu i sluhu kao i o potpunom izključenju daltorizma, a možda i dokazom o praktičnom brodarstvu, putom pretpostavljenog školskog ravnateljstva c. k. namješništva u Trstu najkašnje do 10. studenoga 1917. — Od c. k. namjesništva, Trst, dne 20. listopada 1917.

Dnevne vijesti.

Alzaško pitanje pred ugarskim saborom. Središte su političkoga interesa u Ugarskoj dvije interpelacije: Jedna je zast. Holloa člana Karolyjeve stranke o miru i Elzasu i Lotaringiji, a druga je zast. Fenyesa o zabrani Brodyjeve drame „Ljubovce“ koju je redarstvo zabranilo prikazivati. Interpelacija je zast. Holloa o Elzasu i Lotaringiji odgodjena radi intervencije ministra Czernina, koji je brzojavno javio Karolyju da želi s njime konferirati. Hollo je prikazao spremnost monarkije i Njemačke za mirom, koja je jedino zaprijekom prama riječima ministra Kühlmana Elzas i Lotaringija. Stoga pita vladu, hoće li monarkija intervenirati da se i ta posljednja zaprijeka miru makne. Glede zabrane drame „Ljubovca“ izjavilo je redarstvo, da se u drami krnji ugled članova dinastije jedne savezničke države, a predmet se nedavno odigrao u toj kući. Stoga bi drama loše djelovala na poštovanje te kuće i mogla bi staviti u pogibelj ratne interese. U sjednici zajedničkoga sabora od 25. o. mj. branio se grof Karolyi od Tiszinih napadaja radi mirovne propagande, i pokazao kako se i Czernin izjavio za mir. Glede interpelacije o Elzasu i Lotaringiji veli, da Ugarska ima pravo tražiti modus riješenja i da time ne dira nimalo u Njemačku. Ministarski se predsjednik Wekerle posvadio sa socijalistima, jer je izjavio da će vlada podupirati one radnike, koji ne će da stupe u strukovna udruženja. Socijalisti se prijete da će istupiti iz izbornog bloka.

Dr. Otokar Rybarž kod bugarskoga poslanika u Beču. Čitamo u sarajevskom „Hrvatskim Dn.“. „Dr. Otokar Rybař, trščanski zastupnik, bio je prošloga petka kod bugarskoga poslanika Toševa, koji ga je zamolio, da k njemu dodje. Radi se o ovaj stvari: Dr. Ribař se nekom prigodom dotakao u car. vijeću postupka Bugara sa Srbima. Govorio je prema raznim informacijama sa strane Srba. Medju inim su mu kazivali, da su Bugari odveli ljude iznad 60 godina, da su rekrutirali u svoju vojsku srpske podanike iz područja Morave i da su otpremili oko 30.000 žena i djece u Malu Aziju. To je sve donio engleski list „Daily Chronicle“, pa je sofijska vlada naredila bečkom poslaniku, da se raspita kod dra. Rybaža, na temelju čega je to govorio. Poslanik je odlučno poricao informaciju glede onih 30.000 žena, jer da Bugari nemaju toliko vlakova, koliko bi ih trebalo za prevoz te čeljadi. Što se tiče pomenutoga novačenja srpskih podanika, nije toga pobijao, već je odgovorio, da su ih Bugari unovačili stoga, jer ih drže Bugarima. Bilo je i drugog razgovora. Poslanik je razgovarao s drom. Rybařom hrvatski. Bio je 9 godina u Beogradu i dulje vremena na Cetinju“.

„Kreditno i eskomptno društvo“
PULA, trg Custozza 45
prima u pohranu novac uz najviši mogući kamatnjak, te isplaćuje uloške po dogovoru, bez obzira na ratno doba, u svakoj visini.
Uredovni satovi su: od 9 do 12 prije podne i od 2 do 4 popodne.

Predbilježbe
na srećke devete c. kr. austrijske razredne lutrije
i to na cijele, polovice, četvrtine te osmine, prima
samo pismenim putem
uprava našeg lista. Tko naruči, neka napiše točno svoju adresu te naručbu pošalje na upravu „Hrvatskog Lista“ (Razredna lutrija) Pula.

Doživljaji kneza Vojnovića u tamnici.

(Konac.)

U tamnicu je često dolazila (t. j. kad god joj dopustiše) gospodja dra. Krstelja, pa bi često posjetila u prisustvu tamničarevu i conta Iva. Ova ljubazna gospodja učinila nam je sve što je mogla i mi nikada ne možemo to zaboraviti i njene i njenog muža plemenite usluge. Mnogi su se „patrioti“ bojali doći knama, a ova plemenita gospodja bila je u svemu mnogo odvažnija od mnogih bivših rodoljuba... Naročito nam je mnogo lijepih knjiga iz njene bogate biblioteke donosila.

Conte Ivo posvećivao je najnježniju pažnju u tamnici cvijeću. Cvijeće je u tamnici zabranjeno, ali u „sobi“ našega pjesnika bilo je uvijek cvijeća. Ako nije bilo cvijeća, bilo je zelenila. Naravno, da je on to morao kriti, jer otkuda da čelijl jednog uznika, a tome još i — taoca bude cvijeća? Pa ipak Vojnović bio je sretan, kad je mogao da sakrije u budjaku par uvelih cvijetova ili zelenih granica. Tu je njegova mašta zamišljala parče slobode, udišući miris cvijeća i granja. Koliko se on samo ponosio time? Kako je bio sretan, kad bi dobio kradom mirisavog cvijeća! Odmah bi nam se pohvalio. Čak i kao taoc putovao je s bijelom dalijom ili krvavom hrizantemom na prsima, okružen sa četiri bajunete. Tamničarsku hranu nije mogao podnijeti, kao ni mi svi, jer je bila ispod kritike i on se zadovoljavao s najčednijim obrokom iz seljačke krčme dobrog našeg druga Blaževića, koji je već umro.

Medju našim stražarima bilo je dobrih i hrdjavih. Mi mladji, a naročito Frano Marun, bili smo u neprestanoj borbi s njima, da iskamčimo molo više šetnje ili da nas malo kašnje zaključavaju. Vojnović je i u tome prednjačio i pokoravao se svim i najstrožim propisima, ali gdje je trebalo, oštro je protestirao. Medju stražarima bilo je ljudi, koji su do suza bili ganuti, da moraju izvršivati naredbe (Božo Debrecin), ali Vojnović je i njima ublaživao njihovu tešku i tugaljivu dužnost. On nije nikada ni pokušao, da njemu bude bolje, a još manje da radi toga eventualno ne nastradaju stražari. I oni su s najvećim pietetom gledali ovog odličnog stradalnika. Ljudi su ljudi.

Conte Ivo imao je i jednog kanarinca, koji je jednog dana iz samilosti sam uletio kroz gvozdene rešetke u njegovu sobu i ostao mu vjeran do smrti. (Ovaj kanarinac nije bio — taoc!...) Kako ga je brižljivo njegovao conte Ivo! A on je pjevao u tamnici pjesmu daleke slobode... Vojnović mu je u tamnici dao „slobodu“ (koju ni sam nije imao!) i nije ga htio zatvoriti u kletku, iako ju je dobio. Koliko je on bio humaniji prema ovoj životinjici, nego ljudi prema njemu! Kad bi htjeli dirati gosp. conte-a, mi bi mu dobacili, da to nije kanarinac, nego kanarinka... I onda je bilo dosta smjeha, dok ne bi dobričina Pavo Roca platio ceh i zapjevao ispod glasa jednu svoju kompoziciju (koja se ne može uglazbiti) „Ne, ne, ne!“ ali čuli bi se koraci i društvo bi se razbjegnulo.

Najviše je patio od nemilosrdne cenzure, koja mu je majčina pisma nemilice brisala. I to je jedino, što ga je moglo da uzruja. Od čitavog pisma ostao bi samo — pozdrav!... A njegova dobra majka nije nikada pisala o politici. Ali zlobne duše mučile su time našega pjesnika, znajući, da ga pogadjaju u najsvetiju i najosjetljiviju žicu. Pjesnik bi planuo i oštro bi kritikovao ovo nečovječno postupanje. Tako oštro, da smo se mi bojali, da ga i za to ne progone. Ali kukavica ne poznaje obzira ni uzvišene ljubavi majčine.

Conte Vojnović slikao je prilično mnogo. Neki njegovi pasteli neobično su uspjeli. To su motivi iz dubrovačke okolice: čempresi, žuka, masline, agave i more. Slikao je bez ambicije i po čitave dane. On te pastele i danas čuva, ne radi samih slika, nego radi mjesta i okoline gdje je slikao. Pisao je svoj dnevnik, koji je neobično bogat, raznovrstan i pun pjesničke topline. Tek iz ovoga djela upoznati će potomstvo u njemu čovjeka, kaošto smo ga i mi upoznali za 10 mjeseci u tamnici. Ovaj čovjekne će biti manji od pjesnika. Jedno i drugo sačinjavati će epopeju naše nacije... Ova epopeja biti će kao i Vojnovićeva slava.

Scrutator.